

УДК 378:37.011.3-051:133.2(045)
DOI: 10.24144/2524-0609.2019.45.139-143

Пинзенник Олена Мафтеївна

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна
olena.pinzenik@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-7224-941X>

ПРИРОДОЗНАВЧІ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Актуальність проблеми формування духовних цінностей майбутніх педагогів полягає у необхідності створення нових аксіологічних засад духовності в освіті (зокрема, дошкільній), позаяк встановлена у минулому система цінностей значною мірою припинила своє функціонування. Звернення педагогічної науки до духовних цінностей національної самобутності українського народу, переосмислення в сучасних умовах вартостей і трансформації ієрархії цінностей, є логічним і закономірним явищем. Такий підхід сприятиме виробленню у майбутніх вихователів навичок здійснювати оцінювання власних духовних цінностей та передбачати процес їх формування у дітей дошкільного віку, формуватиме досвід духовно-оцінної діяльності. Метою статті є визначення найбільш важливих напрямків у вивченні проблеми формування духовних цінностей майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у процесі вивчення дисциплін природознавчого циклу. У процесі виконання завдань, зумовлених метою статті, було використано методи науково-педагогічного дослідження: метод аналізу наукових джерел з проблеми дослідження; методи аналізу і синтезу при визначенні мети й завдань дослідження; метод контент-аналізу нормативних документів. Визначено головні напрямки організації процесу формування оціночних ставлень майбутніх педагогів до духовних цінностей на прикладі вивчення дисциплін природознавчого циклу, завдання процесу формування оціночних ставлень до духовних цінностей, вимоги до системи оцінних завдань.

Ключові слова: духовні цінності; духовна культура; дисципліни природознавчого циклу; професійна підготовка через вивчення дисциплін природознавчого циклу.

Вступ. Процеси демократизації, що відбуваються в Україні, вимагає перебудови суспільної свідомості. Проте значна частина науковців та політологів вважає, що країна переживає синдром «політичного перевтомлення», внаслідок чого у громадян зростає розчарування в ідеалах демократії.

Саме тому виникає потреба у створенні більших можливостей для національно-культурного відродження української нації, її духовного оновлення. Це водночас вимагає уточнення терміну «духовні цінності», що тісно пов'язане з поняттями «духовне життя», «духовна культура», «християнська мораль».

Актуальність проблеми формування духовних цінностей майбутніх педагогів полягає у необхідності створення нових аксіологічних засад духовності в освіті (зокрема, дошкільній), позаяк встановлена у минулому система цінностей значною мірою припинила своє функціонування. Звернення педагогічної науки до духовних цінностей національної самобутності українського народу, переосмислення в сучасних умовах вартостей і трансформації ієрархії цінностей, є логічним і закономірним явищем. Такий підхід сприятиме виробленню у майбутніх вихователів навичок здійснювати оцінювання власних духовних цінностей та передбачати процес їх формування у дітей дошкільного віку, формуватиме досвід духовно-оцінної діяльності.

Незважаючи на значне дослідження проблеми формування духовності особистості в освітній сфері, недостатню увагу приділено питанням визначення ролі, місця та механізмів формування духовних цінностей педагогів засобами дисциплін природознавчого циклу, що дало б змогу визначити умови їх застосування у системі закладів вищої педагогічної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний етап розвитку педагогічної науки вимагає ґрунтовного дослідження основних особливостей та закономірностей процесу формування духовних цінностей (А. Ахматов, І. Бех, О.Вишневський,

О.Сухомлинська, С.Стельмащук, В.Струманський, Г.Шевченко); світоглядні засади християнства (В.Петрушенко, М.Марчук, Л.Мазур). Аксіодуховні педагогічні ідеї активно обговорюються на сторінках освітянської преси, на наукових конференціях.

Особлива увага зосереджена також і на різних аспектах проблеми формування професійної компетентності педагога, що стала предметом досліджень таких науковців, як: Т.Добутько, І.Зязюн, О.Запесоцький, Н.Лобанова, А.Маркова, Л.Мітіна, В.Олійник, С.Сисоєв, Н.Тализіна, Є.Шиянов та ін.

Що стосується підготовки вихователів закладів дошкільної освіти, методичні засади вказаного процесу розглядали Ч.Корчинський, Н.Пічко, Т.Поніманська; формування еколого-педагогічної культури вихователя – Н.Лисенко; розвиток творчого потенціалу особистості вихователя – В.Лисовська; природознавча підготовка вихователя дошкільного навчального закладу – Г.Беленька, Н.Яришева та ін.

У дослідженні Х.Шапаренко розроблено технологію формування професійної компетентності майбутніх вихователів на засадах акмеологічного підходу для підвищення якості їх підготовки до професійної діяльності в дошкільному навчальному закладі (Шапаренко, 2006).

Метою статті є визначення найбільш важливих напрямків у вивченні проблеми формування духовних цінностей майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у процесі вивчення дисциплін природознавчого циклу. Завдання дослідження – дослідити необхідність формування духовних цінностей майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у процесі вивчення основ природознавства та методики ознайомлення дошкільників з природою, розкрити необхідність формування в студентів самоповаги, вироблення етикету та моралі спілкування в майбутній професійній діяльності та професійних цінностей.

У процесі виконання завдань, зумовлених метою статті, було використано **методи** науково-педагогічного дослідження: метод аналізу наукових джерел з

проблеми дослідження; методи аналізу і синтезу при визначенні мети й завдань дослідження; метод контент-аналізу нормативних документів.

Виклад основного матеріалу. Як свідчать дослідження науковців та практиків, система підготовки фахівців для сучасного закладу дошкільної освіти має орієнтуватися як на формування професійної компетентності педагога, так і на можливості дітей дошкільного віку.

Важливою складовою професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є готовність до організації роботи з ознайомлення з природою рідного краю, що сприяє не тільки пізнанню та розумінню взаємозв'язків у довкіллі, але й виробленню життєвих орієнтирів, формуванню бачення місця людини в природі, активізації потреби у вивченні, примноженні багатств рідної природи, ціннісного ставлення до неї. Неабияке значення прослідковується у цьому процесі і формуванню моральних цінностей.

З метою конкретизації питання формування духовних цінностей майбутніх педагогів необхідно конкретизувати поняття «духовність» і «моральність», адже від того, яким змістом вони наповнені, залежить успішність розв'язання проблеми.

А.Богуш розкриває сутність моральності як однієї з практичних сторін моралі, яка відображається в поведінці людей. Як свідчить науковець, це виявляється у прагненні творити добро не за зовнішнім примусом, а завдяки внутрішній свідомості та добровільності. Основними чинниками моральності є: моральні почуття, орієнтації, що надають сенсу життя (ідеали, традиції, норми, категорії, принципи, заповіді, канони, кодекси), моральні переконання, моральні взаємостосунки (моральна діяльність і моральна поведінка). Все це свідчить про те, що усвідомлення цінностей відбувається свідомо на діяльнісній основі (Богуш, 2008).

Сутність духовності М.Роганова обґрунтовує як особливості психічної організації особистості, що виявляється в її емоційній сфері та є визначальною у формуванні рис індивіда, світогляду, ціннісних орієнтацій людини, якими визначаються її життєві домагання, потреби, діяльнісна сфера тощо. Духовні цінності відображають риси особистості, систему прагнень; це вираження потребностей, що забезпечує розвиток соціального суб'єкта (Роганова, 2006). С.Паламар вважає, що, духовність пов'язана з мотивацією, цлями, установками людини, а моральність – з вихованням, поведінкою, емоційною рівновагою, здатністю до самовдосконалення та прагненню до самоосвіти (Паламар, 2019).

Серед системи цінностей, що виникають з ідеалів і потреб людини, можна виділити: основні життєві цінності (уявлення про ціль та суть життя, щастя); цінності спілкування між людьми (чесність, доброзичливість); цінності демократичного характеру (обов'язки та права людини, свобода совісті, свобода політичного вибору); цінності, що задовольняють прагматичні наміри людини (професійний успіх, вміння досягати поставленої мети, прагнення до матеріального багатства); духовні цінності (світоглядні, моральні, естетичні тощо) (Бех, 2007). У словниках духовні цінності трактуються як добро, віра, краса, істина, солідарність, патріотизм, пам'ять пращурів, моральність, милосердя і співчуття.

Отже, духовні цінності – це моральний ідеал людини. В.О.Сухомлинський розкривав сутність морального ідеалу як вміння дорожити цінностями Батьківщини так, як особистими цінностями; гармонійну єдність суспільного й особистого, великого

і малого у духовному житті особистості; багатство духовного світу інтересів і потреб; потребу людини в людині як носієві духовних цінностей; почуття гідності, вміння її відстоювати, моральне самовдосконалення; вміння радіти за інших; співчуття і готовність допомогти; любов до праці (Сухомлинський, 1977, с.203–217).

Джерелом духовного світу людини є матеріальний світ, об'єктивна дійсність – природа, що дозволяє відновити контакт із творчими силами, вродженими цінностями, набути екологічної мудрості, спокою і духовності.

Проведений психолого-педагогічний аналіз дозволяє виділити головні напрямки організації процесу формування ціннісних ставлень майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до духовних цінностей (на прикладі вивчення дисциплін природознавчого циклу). Зокрема, така робота передбачає:

- а) підбір змісту оцінних завдань (система абсолютних, соціоекологічних, антропологічних цінностей);
- б) підбір форм, методів та засобів пробудження у студентів інтересу до духовно-оцінної діяльності;
- в) організація оцінної діяльності студентів з метою оволодіння оцінними вміннями;
- г) вивчення рівня сформованості духовних цінностей (когнітивний, мотиваційний, діяльнісний компонент) та відповідна корекція змісту та методики формування духовних цінностей.

Програмою підготовки фахівців дошкільної освіти передбачено введення дисциплін природознавчого циклу поетапно. Поетапно студенти вивчають, «Основи природознавства з методикою», «Технології екологічного виховання дошкільників», «Технології навчання дисциплін природознавчого циклу».

Так, у процесі вивчення дисципліни «Методика ознайомлення з природою та екологічне виховання дошкільників (з практикумом з природознавства)» студенти отримують елементарні знання про методи та прийоми ознайомлення дошкільників з природою, набувають умінь вирощування рослин на ділянці закладу дошкільної освіти, влаштування кутків природи тощо.

З урахуванням змісту сучасної системи знань про особливості розвитку і виховання дітей дошкільного віку та особливостей організації навчального процесу, дисципліна «Основи природознавства з методикою» складається із двох частин: основи природознавства та методики ознайомлення з природою. Дисципліна розглядається як складова змісту навчальної підготовки бакалавра дошкільної освіти і побудована на відповідних теоретичних, наукових засадах та практичній підготовці. Головний принцип побудови навчального матеріалу курсу – екологічний, суть якого у постійному акцентуванні на виявленні взаємозв'язків у природі, встановленні тих залежностей та законів природи, якими має керуватися людина у своїй поведінці. Основним завданням викладача є формування у студентів природничих та методичних знань, надання їм практичної спрямованості та формування вміння використовувати їх у процесі формування компетентності дитини дошкільного віку у сфері «Природа» (Пинзенік, 2012).

На вивчення дисципліни згідно з навчальним планом виділено 70 аудиторних годин (з них 40 годин відведено на організацію та проведення лекцій, 30 – на виконання завдань практичних занять). У процесі розумового виховання засобами природознавчих дисциплін вирішуються певні специфічні завдання. Передусім, здійснюється нагромадження певного фонду знань. Зміст основ природознавства, методики

ознайомлення дошкільників з природою, технологій екологічного виховання дошкільників має філософський, узагальнюючий характер. Тут розглядаються методологічні основи методики природознавства як науки, її становлення в історії європейської прогресивної педагогіки. Вивчення основ природознавства передбачає систематизацію та розширення знань студентів про природу України, особливості рослинного та тваринного світу природних зон, взаємозв'язок компонентів природного комплексу. Студенти повинні навчитись визначати роль природничих знань у своєму професійному становленні, вміти моделювати процес навчально-виховної роботи природознавчого змісту з дітьми дошкільного віку з урахуванням інноваційних педагогічних технологій, виокремлювати його фрагменти, етапи проектування екологічного виховання дошкільників, визначати структуру природничо-наукових та природничо-педагогічних теорій і вчень, застосовувати методи наукових досліджень в проектах, у процесі розв'язування задач, аналізувати об'єкти і явища дійсності на основі сучасних наукових підходів – системного, структурного, модельного, ймовірного, фундаментального, еволюційного.

У процесі проведення практичних занять студенти набувають вмінь спостереження та дослідження явищ природи за допомогою відповідних приладів, пояснення їх на основі загальних закономірностей природи, встановлення цілісності знань про світ. Однією з умов ефективного засвоєння та застосування отриманих знань є ведення календарів фенологічних спостережень, збір народознавчого матеріалу: прислів'їв, приказок, прикмет народного календаря.

Народний календар – це система історично обумовлених дат, подій, спостережень за навколишньою дійсністю, народних свят, інших урочистостей, які в певній послідовності відзначаються протягом року. Процес вивчення народного календаря українців переконує студентів у тому, що це – унікальне історичне джерело, осередок його національно-історичної пам'яті завдяки комплексності самого «місяцеліка», довготривалості історії його творення та універсальності у використанні, а також надзвичайно широкій сфері застосування. Разом з тим, календар сприяє усвідомленню студентами тієї історичної реальності, коли він виник і коли побутував адже усні джерела інформації не можуть бути інтерпретованими поза тією загальнокультурною ситуацією, в якій вони виникли і функціонували.

У звітній документації студенти відмічають, що природа завжди була в основі матеріальної та духовної культури наших пращурів, постійно одухотворялась у їхній свідомості і поставала в народних уявленнях Матір'ю-Берегинєю. Відповідно і ставилися вони до природи по-синівськи шанобливо і дбайливо, а будь-яку діяльність у ній узгоджували з її законами. Таким чином, український народ – споконвічно хліборобський. Впродовж століть він виробив велику хліборобську культуру, яка позначилася на його психології, характері, світогляді. І саме творець ранньої культури нашого народу – народний календар зібрав за всю історію розвитку і хронологічно систематизував почуття, віру, прагнення, життя та ідеали наших пращурів.

Набуття практичного досвіду духовно-оцінних дій та операцій, а надалі й навичок творчого підходу здійснюється, здебільшого, під час виконання спеціально організованих оцінних завдань. Завдання на оцінку є одним з основних засобів організації і керівництва цією діяльністю. Потрібна не випадкова сукупність духовно-оцінних завдань, а їх система, яка

відповідає певним показникам.

Основні вимоги до системи оцінних завдань визначаються їх функціями в процесі підготовки студентів до оцінної діяльності, а саме: необхідністю послідовного оволодіння основними діями і мислительними операціями. Це можуть бути завдання, що передбачають:

- 1) аналіз висновків і оцінок з навчально-методичного посібника, додаткової літератури;
- 2) порівняння кількох оцінних суджень;
- 3) вибір оцінок;
- 4) узагальнення кількох оцінних суджень;
- 5) розв'язання проблемно-оцінних ситуацій.

Формування оцінних суджень здійснюється поетапно. Використання завдань того чи іншого виду на певному етапі визначається насамперед такими чинниками, як характер пізнавальної діяльності, рівень поступової складності, ступінь творчості, диференційований підхід тощо. Форма завдань зумовлюється особливостями предметів оцінювання (духовні цінності), матеріалу, що вивчається (методика ознайомлення дошкільників з природою, основи природознавства, технології екологічного виховання дошкільників), віковими можливостями студентів.

Використання різних типів і видів завдань певною мірою дасть змогу студентам оволодіти духовно-оцінними вміннями. Однак важливим є те, як вводяться завдання у процес навчання. Специфічність оцінних умінь вимагає не лише навчання порядку та способам дій, спрямованих на оцінку, а й створює потребу допомогти кожному студентові розібратись у своїх поглядах на об'єкт оцінювання, проаналізувати власні почуття, настрої. Цьому сприятиме колективний пошук, при якому надзвичайно важливим є довірливе спілкування, чи діалог (студент – викладач – студент, студент – студент, студент – група студентів, студент – колектив групи). В ньому внутрішні діалоги співбесідників переплітаються із зовнішніми, переходять у них. Формування власного ціннісного судження – це пошук істини, пошук у процесі діалогічного спілкування.

Процес формування моральних цінностей молоді визначено як ціннісне ставлення до духовних цінностей. Джерелом оцінної діяльності завжди є чуттєві дані, одержані з досвіду навчальної та практичної діяльності. У процесі ціннісного пізнання на чуттєвому рівні оцінка здійснюється через емоційні переживання та систему світоглядних знань. При цьому складається оцінка у вигляді первинного враження (на рівні вербальної реакції «подобається – не подобається», «погано – добре»). Безперечно, емоції є першою і безпосередньою формою пізнання й оцінки, вони фіксують значущі для особистості об'єкти і явища. Чуттєва оцінка поглиблюється, уточнюється, а інколи й змінюється у зв'язку з розширенням знань про об'єкт оцінки, всебічним його аналізом, формується цілісне уявлення про те, що оцінюється.

Отже, для адекватного оцінювання необхідно осмислити емоційне, інтуїтивне враження і наявну інформацію про об'єкт оцінювання (духовні цінності) та здійснити аргументований аналіз емоційно-особистісного, суб'єктивного ставлення до нього. Все це передбачає складну розумову працю. Для логічного і правильного оцінювання необхідні такі основні дії: зафіксувати первинне чуттєве враження про об'єкт, що сприймається (духовні цінності); визначити мету оцінювання; доповнити інформацію про об'єкт оцінювання; провести аналіз оцінюваного, з урахуванням раціонального та ірраціонального (виділити основні елементи, порівняти з еквівалентом, виявити суперечності); узагальнити знання про

об'єкт оцінки; сформулювати ціннісне ставлення з доведенням його істинності.

Дана структура відображає цілісний розгорнутий процес духовно-оцінної діяльності, ставлення до духовних цінностей на рівні раціонального та ірраціонального пізнання. Вона містить у собі низку компонентів: мотиваційний, когнітивний, операційний.

Мотиваційний компонент визначається спрямованістю студента на оцінну діяльність, розумінням особистісного значення, що надається використанню оцінних дій.

Когнітивний компонент характеризується системою засвоєваних особистістю соціальнозначущих духовних цінностей за ступенем вагомості значущості для особистості, відповідно із соціальнозначущим еталоном.

Операційний компонент визначається сукупністю узагальнених прийомів духовно-оцінної діяльності, а саме: прийоми цілепокладання, оцінного аналізу, порівняння, узагальнення, прийняття рішень.

Кожний із цих прийомів виконує специфічну функцію, має своє значення для процесу формування духовних цінностей (на прикладі вивчення природничих дисциплін). Є очевидним, що зміст виділених компонентів свідчить про їх невід'ємність і взаємозалежність.

Для успішного досягнення поставленої мети – формування духовних цінностей студентів вищого закладу педагогічної освіти засобами дисциплін природознавчого циклу необхідно дотримуватись наступних вимог: враховувати вікові особливості та духовно-ціннісну «основу», яка вже сформована у студентів; розглядати абсолютні, соціально-екологічні, антропологічні цінності як основу розвитку духовно значущих рис і якостей особистості; у процесі формування ціннісних ставлень впливати не тільки на розум, а й враховувати гармонійне співвідношення раціонального та ірраціонального у особистості студентів; домагатись, щоб майбутні вихователі дітей дошкільного віку не лише зрозуміли, а й усвідомили та сприйняли духовні цінності на осо-

бистісному рівні; підтримувати здібності, культурну творчість, спрямовані на особистісний освітній та духовно-ціннісний саморозвиток; розвивати чесноти і позитивні моральні якості молоді, оцінні здібності, спонукати до духовного самовдосконалення за правилом «знаю» – «вмію» – «буду».

Відповідно до зазначених методів формування духовності можна виокремити такі засоби: слово; засоби мистецтва (музика, поезія, живопис); природа; національна міфологія; релігійно-виховні традиції; національні пріоритети у вихованні тощо.

Реалізація моделі формування духовних цінностей майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі вивчення дисциплін природознавчого циклу практично може бути досягнутою за відповідних умов: повноти освітньо-виховної співпраці викладача і студента; використання різних форм організації оцінної діяльності (аудиторна та позааудиторна); визначення соціальної та професійної позиції педагога; застосування комплексу інноваційних програмово-методичних засобів; використання навчально-методичного забезпечення та інформаційно-комунікаційних технологій, що змістовно-динамічно реалізують конкретну систему чітко структурованих і національно зорієнтованих духовних цінностей.

Висновки. Отже, формування духовних цінностей студентів у процесі вивчення дисциплін природознавчого циклу значною мірою зумовлювалося інтегрованим підходом до нього. Акцентувалась увага на інтегрованості як провідної форми залучення студентів до духовних цінностей, що пояснюється поліфонічністю і багатоаспектністю предмету, проблемне поле якого (духовні цінності) перебуває у різних галузях культури, у дисциплінах природознавчого циклу, що викладаються у вищих педагогічних навчальних закладах.

Перспективою подальших досліджень є розроблення шляхів реалізації визначених педагогічних умов та створення технологій формування моральних цінностей майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у процесі професійного становлення.

Список використаної літератури

- Бех І. Особистісні цінності як духовне надбання людини. Виховання особистості. У 2-х кн. Кн. 1. К.: Либідь, 2007. 278 с.
 Богуш А.М. Педагогічні виміри Василя Сухомлинського в сучасному освітньому просторі: монографія. К.: Слово, 2008. 272 с.
 Паламар С. Проблема формування духовно-моральних цінностей студентів в умовах освітнього середовища. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/22336/1/Palamar_S_P_PP_2017_PI.pdf (дата звернення 20.03.2019).
 Пинзенік О. Міждисциплінарний підхід до формування екологічної культури майбутнього вихователя ДНЗ. Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. Випуск XLIII – XLIV. Івано-Франківськ, 2012. С.107–112
 Роганова М. Виховання духовно-моральних цінностей у студентів вищих навчальних закладів як педагогічна проблема. Вісник Львів. Ун-ту. Сер. пед. 2006. Вип.21. Ч.1. С.98–103.
 Сухомлинський В.О. На нашій совісті – людина. Вибрані твори: у 5 т. К.: Радянська школа, 1977. Т. 5. С.203–217.
 Шапаренко Х.А. Особливості формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти. Наукові записки кафедри педагогіки Харк. нац. універ. ім. В. К. Каразіна: зб. наук. пр. 2006. Вип. XVI. С. 251–260.

References

- Bekh, I. (2007). *Osobystisni tsinnosti yak dukhovne nadbannya lyudyny. Vychovannya osobystosti* [Personal values as a spiritual heritage of man]. Kyiv: Lybid. [in Ukrainian].
 Bohush, A.M. (2008). *Pedahohichni vymiry Vasylya Sukhomlyns'koho v suchasnomu osvith'nomu prostori* [Pedagogical dimensions of Vasyl Sukhomlynsky in the modern educational space]. Kyiv: Slovo. [in Ukrainian].
 Palamar, S. *Problema formuvannya dukhovno-moral'nykh tsinnostey studentiv v umovakh osvith'noho seredovyshcha* [The problem of formation of spiritual and moral values of students in the educational environment.]. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/22336/1/Palamar_S_P_PP_2017_PI.pdf (last accessed: 20.03.2019). [in Ukrainian].
 Pynzenyk, O. (2012). *Mizhdystyplinarnyy pidkhd do formuvannya ekolohichnoyi kul'tury maybutn'oho vykhovatelya DNZ* [Interdisciplinary approach to the formation of the ecological culture of the future upbringing of the kindergarten]. *Bulletin of the Precarpathian University. Pedagogy, XLIII-XLIV*, 107–112. [in Ukrainian]
 Rohanova, M. (2006). *Vychovannya dukhovno-moral'nykh tsinnostey u studentiv vyshchychkh navchal'nykh zakladiv yak pedahohichna problema* [Education of spiritual and moral values in students of higher educational establishments as a pedagogical problem]. *Scientific Journal of Lviv University*, 21, 98–103. [in Ukrainian].
 Sukhomlynsky, V.O. (1977). *Na nashiy sovisti – lyudyna. Vybrani tvory* [On our conscience is a man. Selected works]. Kyiv: Radyanska shkola. [in Ukrainian].
 Shaparenko, Kh.A. (2006). *Osoblyvosti formuvannya profesynoyi kompetentnosti maybutnikh pedahohiv doshkil'noyi osvity* [Features of the formation of professional competence of future teachers of preschool education]. *V.K.Karazina Scientific Journal of Kharkiv National University*, 6, 251–260. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до друку 25.03.2019 р.

Стаття прийнята до друку 31.03.2019 р.

Пинзенник Елена

кандидат педагогических наук, доцент

доцент кафедри педагогтики дошкільного і початкового освіти
Мукачевський державний університет, г. Мукачеве, Україна

ПРИРОДОВЕДЧЕСКИЕ ДИСЦИПЛИНЫ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ДУХОВНЫХ ЦЕННОСТЕЙ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. Актуальность проблемы формирования духовных ценностей будущих педагогов заключается в необходимости создания новых аксиологических основ духовности в образовании (в частности, дошкольном), так как установленная в прошлом система ценностей в значительной степени прекратила свое функционирование. Обращение педагогической науки к духовным ценностям национальной самобытности украинского народа, переосмысления в современных условиях ценностей и трансформации иерархии ценностей является логическим и закономерным явлением. Такой подход будет способствовать выработке у будущих воспитателей навыков осуществления оценки собственных духовных ценностей и предвидения процесса их формирования у детей дошкольного возраста, формирования опыта духовно-оценочной деятельности. Целью статьи является определение наиболее важных направлений в изучении проблемы формирования духовных ценностей будущих воспитателей детей дошкольного возраста в процессе изучения дисциплин естественнонаучного цикла. В процессе выполнения заданий, обусловленных целью статьи, были использованы методы научно-педагогического исследования: метод анализа научных источников по проблеме исследования; методы анализа и синтеза при определении цели и задач исследования; метод контент-анализа нормативных документов. Определены главные направления организации процесса формирования оценочных отношений будущих педагогов к духовным ценностям на примере изучения дисциплин естественнонаучного цикла, задачи процесса формирования оценочных отношений к духовным ценностям, требования к системе оценочных задач.

Ключевые слова: духовные ценности; духовная культура; дисциплины природоведческого цикла; профессиональная подготовка; профессиональная подготовка через изучение дисциплин естественнонаучного цикла.

Pynzenyk Olena

Candidate of Pedagogical Sciences, Ph.D., Associate Professor

Department of Preschool and Primary Education

Mukachevo State University

Mukachevo, Ukraine

NATURAL DISCIPLINES AS A MEANS OF FORMING THE SPIRITUAL VALUES IN FUTURE SPECIALISTS OF PRESCHOOL EDUCATION

Abstract. The urgency of the problem of the formation of the spiritual values of future teachers lies in the need to create new axiological foundations of spirituality in education (in particular, preschool), since the value system established in the past has largely ceased to function. The appeal of pedagogical science to the spiritual values of the national identity of the Ukrainian people, the reinterpretation of values in modern conditions and the transformation of a hierarchy of values is a logical and logical phenomenon. Such an approach will contribute to the development of future educators' skills in assessing their own spiritual values and anticipating the process of their formation in children of preschool age, the formation of the experience of spiritual assessment activities. The purpose of the article is to determine the most important directions in the study of the problem of the formation of spiritual values of future educators of children of preschool age in the process of studying the disciplines of the natural science cycle. In the process of performing tasks, due to the purpose of the article, the methods of scientific and pedagogical research were used: a method of analyzing scientific sources on the research problem; methods of analysis and synthesis in determining the goals and objectives of the study; method of content analysis of regulatory documents.

The programme for training preschool education specialists provides for the introduction of disciplines in the natural science cycle in stages. Students study, «Fundamentals of natural science with the methodology», «Technology of environmental education for preschoolers», «Technology of teaching disciplines of the natural science cycle». Thus, in the process of studying the discipline «Methods of familiarization with nature and environmental education of preschoolers (with a practical work in natural science)», students receive basic knowledge of methods and techniques for familiarizing preschoolers with nature, acquire the ability to grow plants at the site of pre-school education, the device corners of nature and the like that.

Taking into account the content of the modern system of knowledge about the features of development and upbringing of children of preschool age and the features of the organization of the educational process, the discipline «Basics of natural science with methodology» consists of two parts: the foundation of natural science and the methodology of familiarization with nature. Discipline is considered as a component of the content of bachelor of pre-school education training and is built on the relevant theoretical, scientific foundations and practical training.

The main principle of constructing educational material for the course is environmental, the essence of which in constant emphasis is on identifying relationships in nature, establishing those dependencies and laws of nature that should guide people in their behavior. It is this that determines the formation of the moral qualities of the personality of the future teacher, which are based on the love of his native land, the desire to protect it.

Key words: spiritual values; spiritual culture; disciplines of the natural history cycle; vocational training through the study of disciplines of the natural cycle.